

2. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 р. № 86/98 – ВР зі змінами і доповненнями // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>

3. Капшук О. Г. Сучасний стан та перспективи розвитку добровільного медичного страхування в Україні / О. Г. Капшук, А. П. Ситник, В. М. Пашенко // Медицина транспорту України. – 2007. – № 2. – С. 87 – 91.

4. Куценко В. І. Соціальна сфера: реальність і контури майбутнього (питання теорії і практики) : монографія / За наук. ред. д. е. н., проф., чл.-кор. НАН України Б. М. Данилишина ; РВПС України НАН України. – Ніжин : Видавництво «Аспект – Поліграф», 2008. – 818 с.

5. Кучеренко В. З. Механізми регулювання та оцінка ефективності ринку добровільного медичного страхування в країнах Європейського Союзу / В. З. Кучеренко, С. А. Мартынчик, Д. Л. Тимчинский // Економіка здравоохоронення. – 2006. – № 3-4. – С. 5 – 17.

6. Мних М. В. Медичне страхування та необхідність його запровадження в Україні / М. В. Мних // Економіка та держава. – 2007. – № 2. – С. 40 – 42.

7. Рудень В. В. Передумови запровадження обов'язкового медичного страхування. / В. В. Рудень, О. М. Сидорчук // Фінанси України. – 2006. – № 10. – С. 71 – 78.

8. Стеценко В. Ю. Обов'язкове медичне страхування в Україні: адміністративно-правовий аналіз основних законопроектів // Юридична наука і практика. – 2011. – № 1. – С. 71 – 77.

9. Страхування: Підручник / Керівник авт. колективу і наук. ред. С. С. Осадець. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2002. – 599 с.

10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dfp.gov.ua/734.html>

11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forinsurer.com/ratings/nonlife/>

Рецензент – д-р екон. наук, доцент, проректор з наукової роботи та інноваційного розвитку, завідувач кафедри менеджменту інвестиційної діяльності **Скидан О. В.**

УДК 005.53

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ВІДТВОРЕННЯ У БАНКУ

ЧМУТОВА І. М., ТИСЯЧНА Ю. С.

УДК 005.53

Чмутова І. М., Тисячна Ю. С. Теоретико-методичне забезпечення управління процесами відтворення у банку

Розроблено теоретико-методичне забезпечення управління процесами відтворення в банку, яке дозволяє визначити позицію банку залежно від рівня доходних активів у його загальних активах та інтегральних показників оцінки складових системи управління відтворювальних процесів. Забезпечення передбачає дотримання послідовності етапів формування запропонованої матриці: оцінка складових системи управління відтворювальних процесів у банку, визначення їх рівня та рівня доходних активів банку в його загальних активах, виявлення впливу на нього підсистем системи управління відтворювальних процесів у банку, формування матриці «питома вага доходних активів банку у загальних активах – інтегральний показник оцінки підсистем системи управління відтворювальних процесів у банку».

Ключові слова: система управління відтворювальними процесами в банку, інтегральний показник оцінки, підсистема системи управління відтворювальними процесами в банку, рівень доходних активів банку в загальних активах, матриця, позиція банку.

Рис.: 4. Табл.: 1. Бібл.: 22.

Чмутова Ірина Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри банківської справи, Харківський національний економічний університет (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: irinabank@mail.ru

Тисячна Юнна Сергіївна – кандидат економічних наук, старший викладач, кафедра банківської справи, Харківський національний економічний університет (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: yunna_t@mail.ru

УДК 005.53

Чмутова И. Н., Тисячная Ю. С. Теоретико-методическое обеспечение управления процессами воспроизводства в банке

Разработано теоретико-методическое обеспечение управления процессами воспроизводства в банке, позволяющее определить позицию банка в зависимости от уровня доходных активов в общих активах и интегральных показателей оценки составляющих системы управления воспроизводственными процессами. Обеспечение предусматривает соблюдение последовательности этапов формирования предложенной матрицы: оценка составляющих системы управления воспроизводственными процессами в банке, определение их уровня и уровня доходных активов банка в его общих активах, выявление влияния на него подсистем системы управления воспроизводственными процессами в банке, формирование матрицы «удельный вес доходных активов банка в общих активах – интегральный показатель оценки подсистем системы управления воспроизводственными процессами в банке».

Ключевые слова: система управления воспроизводственными процессами в банке, интегральный показатель оценки, подсистема системы управления воспроизводственными процессами в банке, уровень доходных активов банка в общих активах, матрица, позиция банка.

Рис.: 4. Табл.: 1. Библ.: 22.

Чмутова Ирина Николаевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры банковского дела, Харьковский национальный экономический университет (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: irinabank@mail.ru

Тисячная Юнна Сергеевна – кандидат экономических наук, старший преподаватель, кафедра банковского дела, Харьковский национальный экономический университет (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: yunna_t@mail.ru

UDC 005.53

Chmutova I. N., Tsyachnaya Y. S. Theoretical and Methodological Support to the Management of Reproduction in the Bank

The theoretical and methodological support to the management of reproduction processes in the bank was developed. It allows to determine the position of the bank, depending on the level of profit assets to its total assets and integral components of performance evaluation system of reproduction processes in the bank. It suggests that the sequence of stages formation in the proposed matrix: management of reproduction processes in the bank system components evaluation and determines their level and the level of profit assets to total assets, identifying the impact that sub-system of reproduction processes in the bank, forming a matrix «proportion of profit assets to total assets – an integral indicator estimates subsystems of the management of reproduction processes in the bank system».

Key words: management system reproductive process of the bank, , integral index of estimation, component systems of reproduction process management system, level of profitable assets of the bank in total assets, matrix, position of the bank.

Pic.: 4. Tabl.: 1. Bibl.: 22.

Chmutova Irina N. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor, Department of Banking, Kharkiv National University of Economics (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: irinabank@mail.ru

Tsyachnaya Yunna S. – Candidate of Sciences (Economics), Senior Lecturer, Department of Banking, Kharkiv National University of Economics (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: yunna_t@mail.ru

Результатом ефективної діяльності банку є досягнення ним надійної та стійкої економічної позиції в динамічному конкурентному середовищі, проте досягнення та забезпечення цього на довгостроковій основі є можливим тільки при зваженому управлінні його відтворювальними процесами. Специфіка діяльності банківської установи як активного фінансового посередника ринку полягає в її можливості здійснювати перерозподіл позичкових капіталів на грошовому ринку, брати участь у формуванні пропозиції грошей, безпосередньо впливати на ринкову кон'юнктуру й економічне зростання країни через спрямування акумульованих коштів у пріоритетні сфери економіки країни. Особливістю здійснення відтворювальних процесів у банку є забезпечення головним чином обігу фінансового капіталу й створення при цьому доданої вартості, що дозволить здійснювати банківську діяльність безперервно, а при ефективному управлінні – на розширеній основі. Проте велика кількість неприбуткових банків України свідчить про наявність суттєвих проблем у їх менеджменті [1], що перешкоджає безперервності їх відтворювальних процесів і вкрай негативно впливає на національну економіку. Отже, ситуація, що склалася, обумовлює необхідність розробки теоретико-методичного забезпечення управління процесами відтворення в банку.

Дослідженню відтворювальних процесів присвячені роботи Г. В. Астапової, А. Г. Вагонової, Л. В. Городянської, Н. А. Єфіменко, І. В. Журавльової, Л. М. Ільч, О. В. Кленіна, С. М. Козьменка, Т. А. Васильєвої, І. Д. Скляр, О. О. Кундицького, І. В. Левицької, В. В. Пилипів, М. М. Салун, В. Ф. Семенова, С. І. Логвіновської та ін. [2 – 15], проте недостатньо уваги приділено управлінню відтворювальними процесами в фінансовій сфері, зокрема в банку.

Метою статті є розробка теоретико-методичного забезпечення управління процесами відтворення в банку.

Управління відтворювальними процесами фінансово-кредитної установи характеризується складністю досягнення їх безперервності та врахуванням усіх особливостей складових цих процесів, що потребує застосування комплексного підходу, який реалізується в системі управління відтворювальними процесами банку (СУВПБ), і сприятиме врахуванню усіх особливостей складових відтворювальних процесів через управління відповідними підсистемами. Запропоновану структуру СУВПБ з урахуванням специфіки банківської діяльності наведено на рис. 1.

Рис. 1. Структура системи управління відтворювальними процесами в банку

Для забезпечення подальшого розвитку банків України в умовах жорсткої конкуренції та зниження їх рентабельності, для прискорення їх адаптації до динамічного зовнішнього середовища необхідною умовою є виявлення резервів і зосередження уваги на наявних можливостях банку і його потенціалі, для чого перш за все необхідно провести діагностику СУВПБ та її складових.

Проведення оцінки СУВПБ у цілому потребує перш за все здійснення оцінки кожної з її складових, при цьому слід враховувати особливості підсистем, що обумовлює різні підходи до способу оцінки (рис. 2). Так, підсистеми фінансового менеджменту, операційного менеджменту та менеджменту персоналу доцільно оцінювати кількісно на основі системи кількісних часткових показників аналізу, а підсистеми інформаційного, інноваційного менеджменту, маркетингу та організаційної культури – якісно, із залученням експертів-практиків, що обумовлено складністю застосування кількісної оцінки означених підсистем.

Відмінність підходів до способу оцінки підсистем СУВПБ обумовлює відмінність у методичних підходах до їх інтегральної оцінки. Перш за все треба зазначити, що необхідність саме в інтегральній оцінці полягає в необхідності зведення множини ознак (показників), якими описується кожна підсистема до одного інформативного показника, який є комплексним, оскільки враховує різні аспекти функціонування складової СУВПБ.

Так, для кількісно оцінених підсистем (підсистеми менеджменту операційної діяльності, фінансового менеджменту, менеджменту персоналу) доцільно застосувати метод таксономії. При побудові інтегрального таксономічного показника відповідальним етапом є вибір еталонного значення за кожним показником, що характеризує відповідну підсистему в групі досліджуваних банків. Ця процедура потребує чіткого розуміння економічної суті фінансових коефіцієнтів та характеру їх впливу на кінцевий результат, що дозволить потім адекватно інтерпретувати отримане значення інтегрального таксономічного показника.

Для якісно оцінених підсистем (підсистеми інформаційного, інноваційного менеджменту, маркетингу та організаційної культури) із залученням експертної групи для побудови інтегрального показника доцільно застосувати метод адитивного згортання, що передбачає реалізацію певних процедур.

Метод адитивного згортання реалізується з урахуванням значущості нормованих фактичних значень показників [16, с. 223], що характеризують підсистеми СУВПБ. Попередньо для редукції описових ознак підсистем використовується факторний аналіз методом головних компонент багатовимірного статистичного аналізу, що дає можливість згорнути величини якісних ознак і отримати латентні узагальнені фактори [17; 18, с. 192]. Для визначення коефіцієнтів значущості попередньо необхідно розрахувати показник питомої ваги доходних активів банку у його загальних активах, що характеризує можливість банку до забезпечення доходності. Далі на основі множинної регресії визначається вплив на показник питомої ваги доходних активів банку

у його загальних активах банку латентних узагальнених факторів підсистем інформаційного, інноваційного менеджменту, маркетингу, організаційної культури СУВПБ, визначення коефіцієнта значущості узагальнених факторів означених підсистем (нормування отриманих β -коефіцієнтів), що є необхідним етапом для побудови інтегральних показників оцінки означених підсистем СУВПБ на основі адитивного методу згортання.

Характеристику першого та другого етапів оцінки СУВПБ наведено в *табл. 1*.

Для забезпечення адекватності управлінських впливів реальним можливостям банку пропонується формування матриці «рівень доходних активів у загальних активах банку – інтегральний показник оцінки підсистем СУВПБ». Мета даного етапу полягає у формуванні матричної моделі співвідношення інтегральної оцінки значущих підсистем з

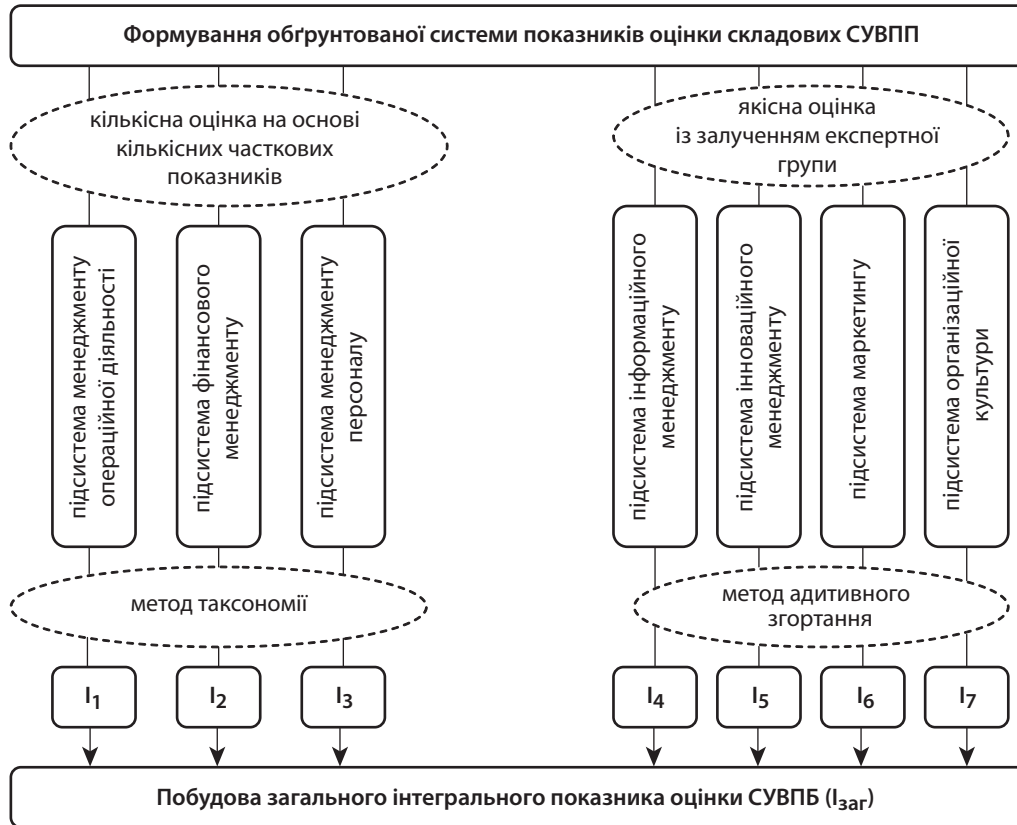

Рис. 2. Зміст етапів оцінки СУВПБ та її підсистем

Узагальнений інтегральний показник оцінки СУВПБ складається з інтегральних показників оцінки її підсистем і розраховується на основі середньої арифметичної. Він надає інформацію щодо стану управління СУВПБ та тенденцій його змін.

Для забезпечення цілеспрямованого управлінського впливу для досягнення поставленої мети в межах власних можливостей банку пропонується дослідити вплив складових СУВПБ на спроможність банку заробити дохід, що визначається показником питомої ваги доходних активів банку у його загальних активах. Цей показник характеризує структуру активів з позиції їх доходності і свідчить про можливість банку генерувати дохід для забезпечення відтворювальних процесів.

Залежність можливості банку заробити дохід від складових СУВПБ, тобто як впливає управління відповідними підсистемами на потенційну доходність банку, визначається на основі багатofакторного регресійного аналізу. Таким чином, цілеспрямованість управлінського впливу забезпечується розробкою та реалізацією організаційних заходів саме для значущих підсистем СУВПБ, що сприятиме досягненню необхідного результату оперативніше та з порівняно меншими витратами.

позиції забезпечення ефективної діяльності банку та рентабельності активів як критерія ефективності діяльності банку та позиціонування банку у цій матриці. Досягнення цієї мети передбачає вирішення ряду завдань (*рис. 3*).

Перше завдання, яке необхідно вирішити для формування матриці «рівень доходних активів у загальних активах банку – інтегральний показник оцінки підсистем СУВПБ» – сформулювати шкали якісних рівнів показника питомої ваги доходних активів у загальних активах банку та інтегральних показників, що характеризують складові СУВПБ. Для цього пропонується використовувати метод експертних оцінок, який дозволяє присвоїти числовим значенням інтегральних показників складових СУВПБ і показника питомої ваги доходних активів у загальних активах банку лінгвістичні змінні. Експерти повинні визначити три якісні рівні означених показників: високий, середній та низький. За допомогою функції приналежності на основі теорії нечітких множин необхідно визначити числові інтервали кожного з рівнів [19, 20]. Таким чином, формування шкал якісних рівнів показника питомої ваги доходних активів у загальних активах банку та інтегральних показників оцінки складових СУВПБ є базою для вирішення друго-

го завдання – побудови матриці «рівень доходних активів у загальних активах банку – інтегральний показник оцінки складових СУВПБ». З цією метою застосовується матричний підхід, який вважається одним з найпопулярніших методів оцінки якості діяльності підприємства. Матриця – це двовимірний або багатовимірний графік, що ілюструє стратегічні позиції підприємства за обраними показниками [21, с. 333].

Розроблена шкала якісних ознак інтегральних показників оцінки складових СУВПБ дозволить розробити матрицю «рівень доходних активів у загальних активах банку – інтегральний показник оцінки складових СУВПБ» розмірністю 3 × 3 (рис. 4).

У стратегічному управлінні однією з найпопулярніших матриць розмірністю дев'ять квадрантів є ма-

триця General Electric-McKinsey. Параметрами матриці General Electric-McKinsey за вертикаллю виступають привабливість стратегічної зони господарювання (СЗГ) та позиція конкуренції – за горизонталлю [22].

На відміну від матриці General Electric-McKinsey, яка активно використовується в стратегічному управлінні та ставить завдання визначення стратегії, у роботі необхідно лише визначити вектор спрямування дій керівництва досліджуваних банків у розрізі значущих складових СУВПБ для забезпечення доходності активів банку та умов для здійснення відтворювальних процесів на безперервній та розширеній основі відповідно до кожного квадранту [22].

Таблиця 1

Характеристика завдань першого та другого етапів оцінки СУВПБ з позиції забезпечення доходної діяльності банку

Завдання	Вхідна інформація	Інструментарій вирішення завдання	Методичне забезпечення
<i>Етап 1. Оцінка СУВПБ та її підсистем</i>			
1.1. Формування обґрунтованої системи показників оцінки підсистем СУВПБ	Результати анкетування респондентів, дані форм фінансової звітності	Метод експертних оцінок, аналіз літературних джерел	Процедура формування системи показників оцінки підсистем СУВПБ
1.2. Розрахунок інтегральних таксономічних показників	Етап 1.1.	Метод таксономії	Послідовність формування інтегральних таксономічних показників рівня розвитку підсистем менеджменту операційної діяльності, фінансового менеджменту та менеджменту персоналу СУВПБ
1.3. Проведення факторного аналізу підсистем інформаційного, інноваційного менеджменту, маркетингу, організаційної культури СУВПБ	Етап 1.1.	Метод головних компонент	Послідовність проведення факторного аналізу методом головних компонент
1.4. Визначення рівня доходних активів у загальних активах банку	Форми фінансової звітності	Аналіз літературних джерел	Процедура розрахунку частки доходних активів у загальних активах банку
1.5. Визначення впливу на рівень доходних активів у загальних активах банку латентних узагальнених факторів підсистем на основі множинної регресії	Етапи 1.3. – 1.4.	Метод множинної регресії	Процедура проведення множинної регресії
1.6. Побудова інтегральних показників оцінки підсистем інформаційного, інноваційного менеджменту, підсистем маркетингу, організаційної культури, на основі адитивного методу згортання	Етапи 1.3. – 1.5.	Адитивний метод згортання	Процедура розрахунку інтегральних показників
1.7. Побудова узагальнюючого інтегрального показника оцінки СУВПБ	Етапи 1.2. – 1.6.	Метод середньої арифметичної	Підхід до формування узагальнюючого інтегрального показника оцінки СУВПБ
<i>Етап 2. Визначення залежності питомої ваги доходних активів банку у загальних активах від складових СУВПБ</i>			
Визначення впливових підсистем СУВПБ для забезпечення високої доходності активів банку	Етапи 1.2., 1.4., 1.6.	Багатофакторний регресійний аналіз	Етапи проведення багатофакторного регресійного аналізу

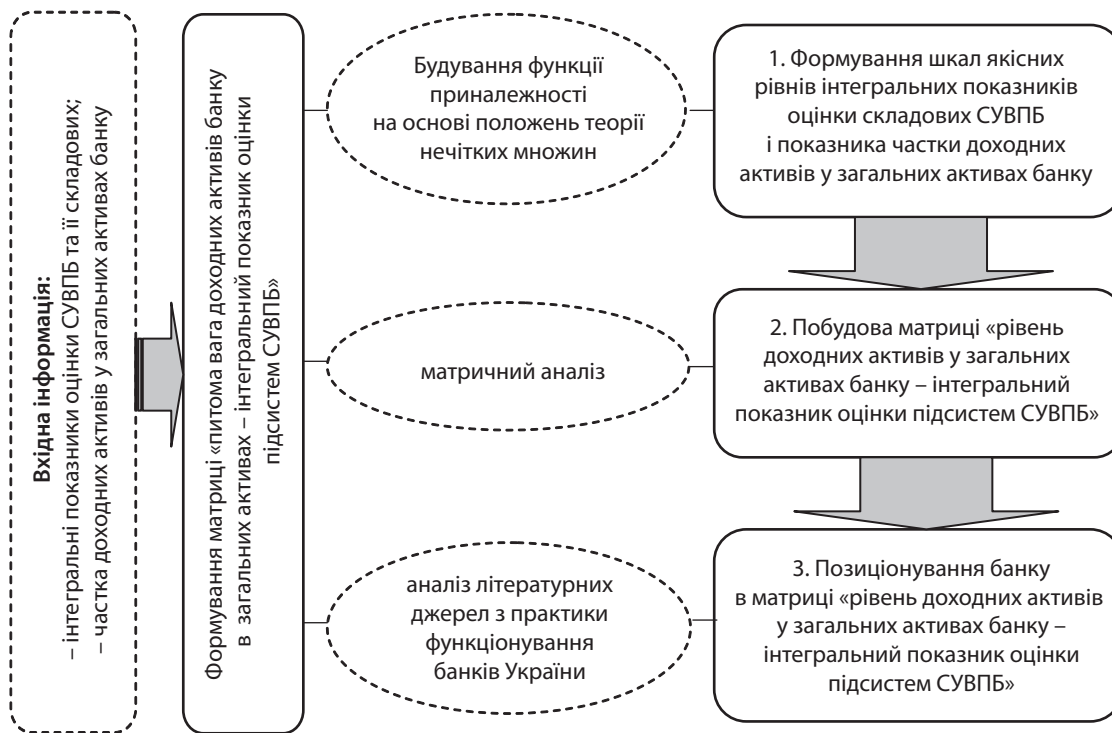

Рис. 3. Етапи формування матриці «рівень доходних активів в загальних активах банку – інтегральний показник оцінки підсистем СУВПБ»

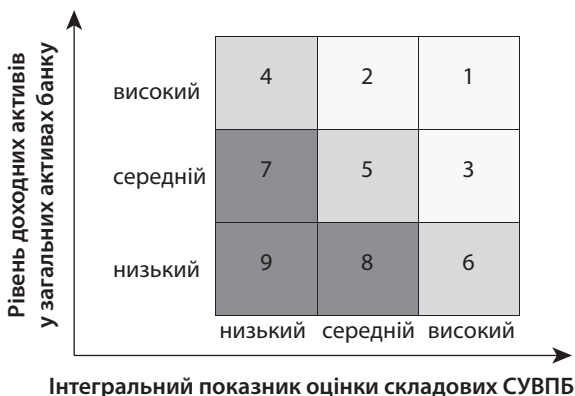

Рис. 4. Матриця «рівень доходних активів у загальних активах банку – інтегральний показник оцінки складових СУВПБ»

Побудована матриця містить у собі дев'ять квадрантів. Параметрами в запропонованій матриці виступають рівень доходних активів у загальних активах банку за вертикаллю та інтегральний показник оцінки значущих для забезпечення цього високого рівня складові СУВПБ – за горизонталлю.

Праві верхні квадранти (1 – 3) характеризують найбільш сприятливу позицію з точки зору забезпечення одночасно високого (середнього) рівня показника питомої ваги доходних активів у загальних активах банку та високого (середнього) рівня показника оцінки складових СУВПБ, тобто ці квадранти враховують високі або середні значення показників основоутворюючих параметрів порівняно з іншими.

Нижні ліві квадранти (7 – 9) характеризують небажану ситуацію та свідчать про необхідність швидкого та ефективного втручання в управління з метою запобігання можли-

вих серйозних негативних наслідків для банку. Ці квадранти враховують одні з найнижчих і жодного з вищих значень показників основоутворюючих параметрів матриці.

Середня область або погранична (4 – 6) характеризує ситуацію, коли банк за певних умов може перейти або до правих верхніх квадрантів, або до нижніх лівих квадрантів. Квадрант 4 характеризує ситуацію, коли частка доходних активів у загальних активах банку висока, проте низький інтегральний показник оцінки складових СУВПБ, тобто банк здатний генерувати дохід для забезпечення подальшої діяльності, але відповідна підсистема СУВПБ стримує це, тому такий квадрант свідчить про необхідність розробки системи управлінських впливів і заходів безпосередньо для означеної складової СУВПБ.

Квадрант 6, навпаки, характеризує високий інтегральний показник оцінки складових СУВПБ порівняно з низькою питомою вагою доходних активів у загальних активах банку. Така ситуація свідчить про наявність інших причин, що зумовили зниження спроможності банку щодо генерування доходу, отже система управлінських впливів і заходів повинна бути спрямованою на поліпшення структури активів банку з урахуванням інших складових СУВПБ.

ВИСНОВКИ

Таким чином, запропоноване теоретико-методичне забезпечення управління процесами відтворення у вітчизняних банках на основі формування матриці взаємозв'язку рівня доходних активів у загальних активах банку і показників оцінки підсистем СУВПБ допомагають визначити не тільки поточну позицію банку, але й служать основою розробки необхідного комплексу заходів для її поліпшення або закріплення. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Дані фінансової звітності банків України станом на 01.01. 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=64097
2. **Астапова Г. В.** Фінансові механізми відтворення та оновлення основних фондів підприємств: монографія / Г. В. Астапова, С. Т. Пілецька, І. В. Біскупська ; Нац. акад. наук України, Ін-т економіки пром-сті НАН України, Нац. авіац. ун-т. – К. : Донецьк: НАУ, 2012. – 199 с.
3. **Вагонова А. Г.** Воспроизводство в угольной промышленности: монография / А. Г. Вагонова. – Донецк : НАН Украины ; Ин-т экономики пром-сти, 2004. – 160 с.
4. **Городянська Л. В.** Відтворення основних засобів на підприємствах України: теорія і практика обліку та аналізу: монографія / Л. В. Городянська ; Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана. – К. : КНЕУ, 2008. – 224 с.
5. **Єфіменко Н. А.** Управління процесами відтворення машинобудування / Н. А. Єфіменко ; Черкаський національний ун-т ім. Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2007. – 376 с.
6. Фінанси підприємств: теоретико-методичне забезпечення формування та відтворення : монографія / За заг. ред. І. В. Журавльової. – Х. : ХНЕУ, 2010. – 428 с.
7. **Золотарев А. Н.** Повышение продуктивности воспроизводственных процессов (на примере машиностроения) : монография / А. Н. Золотарев. – Харьков : Изд. Дом. «ИНЖЭК», 2004. – 172 с.
8. **Ільч Л. М.** Ефективність відтворення трудового потенціалу України : монографія / Л. М. Ільч. – К. : Енергія плюс, 2007. – 212 с.
9. **Кленін О. В.** Ефективність відтворення основного капіталу підприємств / О. В. Кленін. – Донецьк, 2006. – 196 с.
10. Циклы воспроизводства капитала : монография / С. Н. Козьменко, Т. А. Васильева, И. Д. Скляр и др. – Сумы : Деловые перспективы, 2005. – 221 с.
11. **Кундицький О. О.** Регулювання фінансової бази відтворення факторів виробництва : монографія / О. О. Кундицький. – Л. : Тріада плюс, 2011. – 549 с.
12. **Левицька І. В.** Відтворення основних засобів: теорія і практика : монографія / І. В. Левицька. – Вінниця : [Нац. ун-т харч. технологій], 2010. – 281 с.
13. **Пилипів В. В.** Управління відтворенням територіальних економічних систем у фінансовому просторі: монографія / В. В. Пилипів; НАН України, Рада по вивч. продукт. сил України. – К. : РВПС України НАНУ, 2011. – 399 с.
14. **Салун М. М.** Відтворення та модернізація трудового потенціалу підприємства (території): монографія / М. М. Салун – Х. : Вид. ХНЕУ, 2011. – 236 с.
15. **Семенов В. Ф.** Фінансове та ресурсне забезпечення відтворення еколого-виробничих систем : монографія / В. Ф. Семенов, С. І. Логвіновська ; Одес. держ. екон. ун-т. – Одеса : Фенікс, 2011. – 313 с.
16. **Пономаренко В. С.** Багатовимірний аналіз соціально-економічних систем: навчальний посібник / В. С. Пономаренко, Л. М. Малярець. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2009. – 384 с.
17. **Дубров А. М.** Многомерные статистические методы : учебник / А. М. Дубров, В. С. Мхитарян, Л. И. Трошин. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 352 с.
18. **Чмутова І. М.** Капітал підприємства: аналіз, оцінка, інструменти управління та роль банківської системи у його фінансуванні : монографія / І. М. Чмутова, О. В. Пересунько. – Х. : ФОП Павленко О. Г.; ВД «ІНЖЕК», 2010. – 380 с.
19. **Чмутова І. М.** Обґрунтування якісних рівнів показників ефективності управління відтворювальними процесами підприємства / І. М. Чмутова, Ю. С. Тисячна // Економічний аналіз : зб. наук. праць. – Тернопіль : ТНЕУ, 2011. – Вип. 8, Ч. 2. – С. 369 – 372.
20. **Ястремська О. М.** Застосування теорії нечітких множин для якісного розмежування характеристик підприємств (на прикладі підприємств машинобудівної, харчової та легкої промисловості) / О. М. Ястремська // Економіка розвитку. – 2006. – № 3 (39). – С. 95 – 101.
21. Стратегія підприємства: підручник / Ю. Б. Іванов, О. М. Тищенко, Т. М. Чечетова-Терашвілі, О. В. Євенко. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2009. – 560 с.
22. **Чмутова І. М.** Методичні положення формування матриці взаємозв'язку ефективності діяльності підприємства та показників оцінки складових системи управління відтворювальними процесами підприємства / І. М. Чмутова, Ю. С. Тисячна // Економіка: зб. наук. праць Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди. – Х. : ХНПУ, 2011. – Вип. 11. – С. 105 – 113.